

ภาคผนวก ข

วิทยาลัยอาชีวศึกษา

วินัยชาวพุทธ*

พระสงฆ์มีวินัยของพระภิกษุ ที่จะต้องประพฤติให้เป็นผู้มีศีลชาวพุทธทั่วไป ก็มีวินัยของคฤหัสถ์ ที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นมาตรฐาน

หมวดหนึ่ง วางฐานชีวิตให้มั่น

ชาวพุทธจะต้องดำเนินชีวิตที่เที่ยง และร่วมสร้างสรรค์สังคมให้เจริญมั่นคง ตามหลักวินัยของคฤหัสถ์ (คหิวินัย) ดังนี้

กฏ 1 เว้นชั่ว 14 ประการ

ก. เว้นกรรมกิเลส (บาปกรรมที่ทำให้ชีวิตมัวหมอง) 4 คือ

- 1) ไม่ทำร้ายร่างกายทำลายชีวิต (เว้นปาณาติบาต)
- 2) ไม่ลักทรัพย์ละเมิดกรรมสิทธิ์ (เว้นอทินนาทาน)
- 3) ไม่ประพฤติผิดทางเพศ (เว้นกาเมสุมิจฉาจาร)
- 4) ไม่พูดเท็จโกหกหลอกลวง (เว้นมุสาวาท)

ข. เว้นอกติ (ความลำเอียง/ประพฤติคลาดธรรม) 4 คือ

- 1) ไม่ลำเอียงเพราะชอบ (เว้นฉันทาคติ)
- 2) ไม่ลำเอียงเพราะชัง (เว้นโทสาคติ)
- 3) ไม่ลำเอียงเพราะขลาด (เว้นภยาคติ)
- 4) ไม่ลำเอียงเพราะเขลา (เว้นโมหาคติ)

ค. เว้นอบายมุข (ช่องทางเสื่อมทรัพย์อัปชีวิต) 6 คือ

- 1) ไม่เสพติดสุรายาเมา
- 2) ไม่เอาแต่เที่ยวไม่รู้เวลา
- 3) ไม่จ้องหาแต่รายการบันเทิง
- 4) ไม่หลงไปหาการพนัน
- 5) ไม่พัวพันมั่วสุมมิตรชั่ว
- 6) ไม่มัวจมอยู่ในความเกียจคร้าน

*ที่มา : พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), (2543).วินัยชาวพุทธ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สทธรรมิก จำกัด

กฏ 2 เตรียมทุนชีวิต 2 ด้าน

ก. เลือกสรรคนที่จะเสวนา คบคนที่จะนำชีวิตไปในทางแห่งความเจริญและสร้างสรรค์ โดยหลีกเลี่ยงมิตรเทียม คบหาแต่มิตรแท้ คือ

1) รู้ทันมิตรเทียม หรือ ศัตรูผู้มาในร่างมิตร (มิตรปฏิรูปก์) 4 ประเภท

1. คนปอกลอก มีแต่ตนเองของเพื่อนไป มีลักษณะ 4

- 1) คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว
- 2) ยอมเสียน้อย โดยหวังจะเอาให้มาก
- 3) ตัวมีภัย จึงมาช่วยทำกิจของเพื่อน
- 4) คบเพื่อน เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์

2. คนดีแต่พูด มีลักษณะ 4

- 1) ดีแต่ยกของหมดแล้วมาปราศรัย
- 2) ดีแต่อ้างของยังไม่มีมาปราศรัย
- 3) สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่หาประโยชน์มิได้
- 4) เมื่อเพื่อนมีกิจ อ้างแต่เหตุขัดข้อง

3. คนหัวประจบ มีลักษณะ 4

- 1) จะทำชั่วก็เออออ
- 2) จะทำดีก็เออออ
- 3) ต่อหน้าสรรเสริญ
- 4) ถัดหลังนินทา

4. คนชวนฉิบหาย มีลักษณะ 4

- 1) คอยเป็นเพื่อนดื่มน้ำเมา
- 2) คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน
- 3) คอยเป็นเพื่อนเที่ยวดูการเล่น
- 4) คอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน

2) รู้ถึงมิตรแท้ หรือ มิตรด้วยใจจริง (สุทรมิตร) 4 ประเภท

1. มิตรอุปการะ มีลักษณะ 4

- 1) เพื่อนประมาท ช่วยรักษาเพื่อน
- 2) เพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สินของเพื่อน
- 3) เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้
- 4) มีกิจจำเป็นช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก

2. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มีลักษณะ 4

- 1) บอกความลับแก่เพื่อน
- 2) รักษาความลับของเพื่อน
- 3) มีภัยอันตรายไม่ละทิ้ง
- 4) แม้ชีวิตก็สละให้ได้

3. มิตรแนะนำประโยชน์ มีลักษณะ 4

- 1) จะทำชั่วเสียหาย คอยห้ามปรามไว้
- 2) แนะนำสนับสนุนให้ตั้งอยู่ในความดี
- 3) ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยได้รู้ได้ฟัง
- 4) บอกทางสุขทางสวรรค์ให้

4. มิตรมีใจรัก มีลักษณะ 4

- 1) เพื่อนมีทุกข์ พลอยไม่สบายใจ (ทุกข์ ทุกข์ด้วย)
- 2) เพื่อนมีสุข พลอยแจ่มชื่นยินดี (สุข สุขด้วย)
- 3) เขาติเตียนเพื่อน ช่วยขบขังแก้ให้
- 4) เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน

ข. จัดสรรทรัพย์ที่หามาได้ ด้วยสัมมาชีพ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขยันหมั่นทำงานเก็บออมทรัพย์ตั้งฝั่งเก็บรวมน้ำหวานและเกสร

ขั้นที่ 2 เมื่อทรัพย์เก็บก่อก้อนขึ้นตั้งจอมปลวก ฟังวางแผนใช้จ่ายให้ชัดเจน คือ

1 ส่วน เลี้ยงตัว เลี้ยงครอบครัว ดูแลคนเกี่ยวข้อง และทำความดี

2 ส่วน ใช้ทำหน้าที่การงานประกอบกิจการอาชีพ

1 ส่วน เก็บไว้เป็นหลักประกันชีวิตและกิจการคราวจำเป็น

กฎ 3 รักษาความสัมพันธ์ 6 ทิศ

ก. ทำทุกทิศให้เกษมสันต์ ปฏิบัติหน้าที่ต่อบุคคลที่สัมพันธ์กับตนให้ถูกต้องตามฐานะ

ทั้ง 6 คือ

ดังนี้

ทิศที่ 1 ในฐานะที่เป็นบุตรธิดา ฟังเคารพบิดามารดา ผู้เปรียบเสมือน ทิศเบื้องหน้า

1. ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ

2. ช่วยทำกิจธุระการงานของท่าน

3. ดำรงวงศ์สกุล

4. ประพาศตนให้เหมาะสมกับความเป็นทาส
 5. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน
- บิดามารดาอนุเคราะห์**บุตรธิดา** ตามหลักปฏิบัติดังนี้
1. ห้ามปรามป้องกันจากความชั่ว
 2. ดูแลฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในความดี
 3. ให้ศึกษาศิลปวิทยา
 4. เป็นธุระเมื่อถึงคราวจะมีคู่ครองที่สมควร
 5. มอบทรัพย์สมบัติให้เมื่อถึงโอกาส

ทิศที่ 2 ในฐานะที่เป็นศิษย์ฟังแสดงความเคารพนับถือ**ครูอาจารย์** ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องขวา ดังนี้

1. ลูกต้อนรับ แสดงความเคารพ
 2. เข้าไปหา เพื่อบำรุง รับใช้ ปรีक्षा ชักถาม รับคำแนะนำ เป็นต้น
 3. ฟังด้วยดี ฟังเป็น รู้จักฟังให้เกิดปัญญา
 4. ประนินนิตี ช่วยบริการ
 5. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ เอาจริงเอาจังถือเป็นกิจสำคัญ
- อาจารย์อนุเคราะห์**ศิษย์** ตามหลักปฏิบัติดังนี้

1. แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี
2. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
3. สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง
4. ส่งเสริมยกย่องความดีตามความสามารถให้ปรากฏ
5. สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ คือ สอนฝึกศิษย์ให้วิชาเลี้ยงชีพได้จริงและรู้จัก

ดำรงตนด้วยดี ที่จะเป็นประกันให้ดำเนินชีวิตดีงามโดยสวัสดิ์ มีความสุขความเจริญ

ทิศที่ 3 ในฐานะที่เป็นสามี ฟังให้เกิดบริบูรณ์**ภรรยา** ผู้เปรียบเสมือน ทิศเบื้องหลัง ดังนี้

1. ยกย่องให้เกิดดิสมฐานะที่เป็นภรรยา
2. ไม่ดูหมิ่น
3. ไม่นอกใจ
4. มอบความเป็นใหญ่ในบ้าน
5. หาเครื่องแต่งตัวมาให้ เป็นของขวัญตามโอกาส

ภรรยาอนุเคราะห์**สามี** ตามหลักปฏิบัติดังนี้

1. จัดงานบ้านให้เรียบร้อย
2. สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่ายด้วยดี
3. ไม่นอกใจ
4. รักษาทรัพย์สินสมบัติที่หามาได้
5. ขยัน ซ่างจัดซ่างทำ เองงานทุกอย่าง

ทิสที่ 4 ในฐานะที่เป็น**มิตรสหาย** พึงปฏิบัติต่อมิตรสหายผู้เปรียบเสมือน ทิศเมืองซ้าย ดังนี้

1. เผื่อแผ่แบ่งปัน
2. พุดจามีน้ำใจ
3. ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
4. มีตนเสมอ ร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วย
5. ซื่อสัตย์จริงใจ

มิตรสหายอนุเคราะห์ตอบ ตามหลักปฏิบัติดังนี้

1. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาป้องกัน
2. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สินสมบัติของเพื่อน
3. ในคราวมีภัย เป็นที่พึ่งได้
4. ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ยาก
5. นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร

ทิสที่ 5 ในฐานะที่เป็นนายจ้าง พึงบำรุง**คนรับใช้** และ**คนงาน** ผู้เปรียบเสมือน ทิศเมืองล่าง ดังนี้

1. จัดงานให้ทำตามความเหมาะสมกับกำลัง เพศ วัย ความสามารถ
2. ให้ค่าจ้างรางวัลสมควรแก่งานและความเป็นอยู่
3. จัดสวัสดิการดี มีช่วยรักษาพยาบาลในยามเจ็บไข้ เป็นต้น
4. มีอะไรได้พิเศษมา ก็แบ่งปันให้
5. ให้มีวันหยุด และพักผ่อนหย่อนใจ ตามโอกาสอันควร

คนรับใช้และคนงาน แสดงน้ำใจต่อ**นายงาน** ดังนี้

1. เริ่มทำงานก่อน
2. เลิกงานทีหลัง
3. เอาแต่ของที่นายให้

4. ทำการงานให้เรียบร้อยและดียิ่งขึ้น
5. นำความดีของนางงานและกิจการไปเผยแพร่

ทิสที่ 6 ในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน พึงแสดงความเคารพนับถือต่อ**พระสงฆ์** ผู้เปรียบเสมือน ทิศเบื้องบน ดังนี้

1. จะทำสิ่งใด ก็ทำด้วยเมตตา
2. จะพูดสิ่งใด ก็พูดด้วยเมตตา
3. จะคิดสิ่งใด ก็คิดด้วยเมตตา
4. ต้อนรับด้วยความเต็มใจ
5. อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย 4

พระสงฆ์อนุเคราะห์**คฤหัสถ์** ตามหลักปฏิบัติดังนี้

1. ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว
2. แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี
3. อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี
4. ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง
5. ชี้แจงอธิบายทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
6. บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้มีความสุขความเจริญ

ข. เกื้อกูลกันประสานสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ร่วมสร้างสรรค์สังคมให้สงบสุข มั่นคงสามัคคีเอกภาพ ด้วย สังคหวัตถุ 4 คือ

- 1) ทาน เพื่อแผ้วถางบ้าน (ช่วยด้วยเงินด้วยของ)
- 2) ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน (ช่วยด้วยถ้อยคำ)
- 3) อัตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา (ช่วยด้วยกำลังแรงงาน)
- 4) สมานัตตา เอาตัวเข้าสมาน (ช่วยด้วยร่วมสร้างสรรค์และแก้ปัญหา, เสมอกัน

โดยธรรมและร่วมสุขร่วมทุกข์กัน)

หมวดสอง นำชีวิตให้ถึงจุดหมาย

ก. จุดหมาย 3 ชั้น ดำเนินชีวิตให้บรรลุจุดหมาย (อัตถะ) 3 ชั้น คือ

ขั้นที่ 1 ทิฏฐิธัมมิกัตถะ จุดหมายชั้นตาเห็น หรือประโยชน์ปัจจุบัน

ก) มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ไร้โรค งามสง่า อายุยืน

ข) มีเงินมีงาน มีอาชีพสุจริต พึ่งตนได้ทางเศรษฐกิจ

ค) มีสถานภาพดี เป็นที่ยอมรับนับถือในสังคม

ง) มีครอบครัวผาสุก ทำวงศ์ตระกูลให้เป็นที่ยอมรับ

ทั้ง 4 นี้ พึ่งให้เกิดมีโดยธรรม และใช้ให้เป็นประโยชน์ ทั้งแก่ตนและผู้อื่น

ขั้นที่ 2 สัมปรายิกัตถะ จุดหมายชั้นเลยตาเห็น หรือประโยชน์เบื้องหน้า

ก) มีความอบอุ่นสบายซึ่งสุขใจ ไม่อ้างว้างเปลี่ยวลอย มีหลักยึดเหนี่ยวใจให้เข้มแข็ง

ด้วยศรัทธา

ข) มีความภูมิใจ ในชีวิตสะอาด ที่ได้ประพฤติแต่การอันดีงาม ด้วยความสุจริต

ค) มีความอึดใจ ในชีวิตมีคุณค่า ที่ได้ทำประโยชน์ตลอดมา ด้วยน้ำใจเสียสละ

ง) มีความแคล้วคล้ามั่นใจ ที่จะแก้ไขปัญหานำชีวิตและภารกิจไปได้ด้วยปัญญา

จ) มีความโล่งจิตมั่นใจ มีทุนประกันภพใหม่ ด้วยได้ทำไว้แต่กรรมที่ดี

ขั้นที่ 3 ปรมัตถะ จุดหมายสูงสุด หรือประโยชน์อย่างยิ่ง

ก) ถึงถูกโลกธรรมกระทบ ถึงจะพบความผันผวนปรวนแปรก็ไม่หวั่นไหว มีใจ

เกษมศานต์มั่นคง

ข) ไม่ถูกความยึดติดถือมั่นบีบคั้นจิตให้ผิดหวังโศกเศร้ามีจิตโล่งโปร่งเบาเป็นอิสระ

ค) สดชื่น เบิกบานใจ ไม่ขุ่นมัวเศร้าหมอง ผ่องใส ไร้ทุกข์ มีความสุขที่แท้

ง) รู้เท่าทันและทำการตรงตามเหตุปัจจัย ชีวิตหมดจดจิตใจเป็นอยู่ด้วยปัญญา

ถ้าบรรลุจุดหมายชีวิตถึงขั้นที่ 2 ขึ้นไป เรียกว่าเป็น “บัณฑิต”

ข. จุดหมาย 3 ด้าน จุดหมาย 3 ชั้นนั้น พึ่งปฏิบัติให้ครบ 3 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 อัตตัตถะ จุดหมายเพื่อตน หรือประโยชน์ตน คือ ประโยชน์ 3 ชั้นข้างต้น ซึ่งพึงทำให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง หรือพัฒนาชีวิตของตนขึ้นไปให้ได้ให้ถึง

ด้านที่ 2 ปรัตถะ จุดหมายเพื่อผู้อื่น หรือประโยชน์ผู้อื่น คือ ประโยชน์ 3 ชั้นข้างต้น ซึ่งพึงช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้ให้ถึงด้วยการชักนำสนับสนุนให้เขาพัฒนาชีวิตของตนขึ้นไปตามลำดับ

ด้านที่ 3 อุภยัตถะ จุดหมายร่วมกัน หรือประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์สุข และความดีงามร่วมกันของชุมชนหรือสังคม รวมทั้งสภาพแวดล้อมและปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งพึงช่วยกันสร้างสรรค์ บำรุงรักษา เพื่อเกื้อหนุนให้ทั้งตนและผู้อื่นก้าวไปสู่จุดหมาย 3 ชั้นข้างต้น

ชาวพุทธชั้นนำ

ชาวพุทธที่เรียกว่า อุบาสก และอุบาสิกา นับว่าเป็นชาวพุทธชั้นนำ จะต้องมีความเข้มแข็งที่จะตั้งมั่นอยู่ในหลักให้เป็นตัวอย่างแก่ชาวพุทธทั่วไป นอกจากรักษา วินัยชาวพุทธ แล้ว ต้องมี อุบาสกธรรม 5 ดังนี้

1. มีศรัทธา เชื่อประกอบด้วยปัญญา ไม่มงมงาย มั่นในพระรัตนตรัย ไม่หวั่นไหว ไม่แกว่งไกว ถือธรรมเป็นใหญ่และสูงสุด
2. มีศีล นอกจากตั้งอยู่ในศีล 5 และสัมมาชีพแล้ว ควรถือศีลอุโบสถตามกาล เพื่อพัฒนาตนให้ชีวิตและความสุขพึงพาวัตถุน้อยลง ลดการเบียดเบียนและเกื้อกูลแก่ผู้อื่นได้มากขึ้น
3. ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื้อกรรม มุ่งหวังผลจากการกระทำด้วยเรี่ยวแรงความเพียรพยายามตามเหตุผล ไม่ตื่นข่าวเล่าลือโศกกลางเรื่องขลังมงคล ไม่หวังผลจากการขออำนาจดลบันดาล
4. ไม่แสวงหาพาหิรทักษิไฉย ไม่ไขว่คว้าเขตบุญขุนคลังผู้วิเศษศักดิ์สิทธิ์ นอกหลักพระพุทธศาสนา
5. ขวนขวายในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ใฝ่ใจริเริ่มและสนับสนุนกิจกรรมการกุศลตามหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า